

YLIOPPILAS OPISKELIJAVALINTOJEN PYÖRTEESSÄ

Seminaari opiskelijavalintojen kehittämisestä
Haaga-Helia 7.11.2017

UNIVERSITY OF HELSINKI

Sirkku Kupiainen
Helsingin yliopisto, Koulutuksen arviointikeskus

TAUSTAA
YLIOPPILASTUTKINTO
OPISKELUVALINTA
OPINTOJEN ENNUSTAMINEN
YHTEENVETO

- Ehdotus ylioppilastutkinnon painoarvon kasvattamisesta opiskelijavalinnassa on herättänyt huomattavan määrän kannanottoja, vastaehdotuksia ja keskustelua.
- Esim. ”Pääsykokeita on syytä uudistaa – mutta ei hyvin pärjäävien ehdoilla” tai ”Valtaavatko Helsingin eliittilukioiden nuoret yliopistot? Keitä olisivat pääsykoeuudistuksen voittajat ja häviäjät”.
- Lienee kuitenkin oikeutettua kysyä, miksi seuraavan koulutusasteen opiskelijavalinta **ei saisi suosia** niitä hakijoita, jotka ovat osoittaneet edellisen koulutustason menestyksellään parasta jatko-opintokelpoisuutta.

- Myös esitetty argumentti valintakokeen motivaatiota mittaavasta voimasta voidaan asettaa toisenlaiseen valoon.
- Etsivätkö korkeakoulut motivaatiota, joka saa panostamaan nopean voiton toivossa ja ehkä hyvinkin kalliin valmennuskurssin avittamana yhteen kokeeseen
- vai motivaatiota, joka näkyy pitkäjänteisen ja laaja-alaisen kolmen vuoden työn tuloksissa?

- Ylioppilastutkintoon on kohdistunut viimeisen parinkymmenen vuoden aikana useampi merkittävä uudistus, jotka ovat heikentäneet tutkinnon arvosanojen vertailukelpoisuutta tavalla, jolla on merkitystä niin opiskelijoiden koe- ja kurssivalinnoille kuin heidän mahdollisuuksilleen korkeakoulujen opiskelijavalinnassa.
- Arvosanojen vertailun ongelma on huomioitu myös opetus- ja kulttuuriministeriön kesäkuussa 2016 asettaman työryhmän raportissa *Gaudeamus igitur – ylioppilastutkinnon kehittäminen* (2017).
- Monet työryhmän ehdotuksista ovat kuitenkin jopa vastakkaisia niin ylioppilastutkintoon kohdistuvan tutkimuksen kuin elinkeinoelämän opiskelijoiden myöhempien työelämävalmiuksien näkökulmasta esiin nostamille ehdotuksille.

- Ylioppilastutkinnon koevalinnat ja -arvosanat, samoin kuin niitä edeltäneet lukioaikaiset kurssivalinnat ja kurssiarvosanat, sisältävät monia tekijöitä, jotka saattavat heijastua ylioppilaiden mahdollisuuksiin saada tavoittelemansa opiskelupaikka kolmannen asteen oppilaitoksessa.
- Se, kuinka onnistunut valinta on hakijan ja uusia opiskelijoita vastaanottavan korkeakoulun näkökulmasta, riippuu siitä, kuinka vertailukelpoisia eri kokeista saadut arvosanat ovat tai kuinka hyvin tieto niiden vertailukelpoisuuden esteistä on saavuttanut korkeakoulujen valintatoimistot.

TAUSTAA
YLIOPPILASTUTKINTO
OPISKELUVALINTA
OPINTOJEN ENNUSTAMINEN
YHTEENVETO

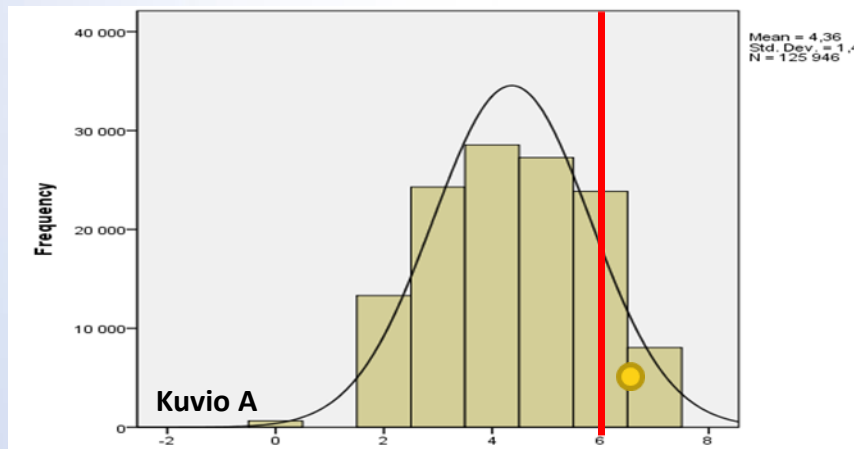
TUTKIMUSAINEISTO

- Kevään 2006 ja syksyn 2009 välillä valkolakkinsa saaneet 131 089 ylioppilasta (naisia 57,6 %, miehiä 42,4 %) sekä kevään 2012 31 659 ylioppilasta.
- Valtakunnalliseen otoksen perustuva 34 lukion kevään 2009 ja kevään 2012 ylioppilaiden lukioaikaiset kurssivalinnat ja kurssi-arvosanat sekä heidän ylioppilastutkintonsa koevalinnat ja koemenestys.

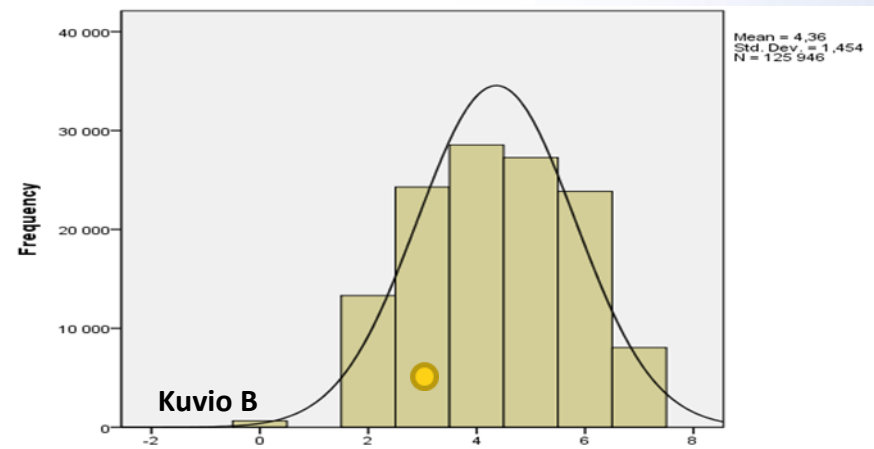

YLIOPPILASTUTKINNON ARVOSANAT KRITEERIPOHJAINEN + NORMATIVIMINEN ARVIOINTI

- Hyvin menestyväkin opiskelija (kuvio A) voi saada heikon arvosanan (kuvio B), jos valitsee tutkintoonsa kokeen, jonka ovat valinneet lähinnä muut yhtä hyvin menestyvät kokelaat
- Kun sana tästä leviää seuraavalle kokelaspolvelle, joukko kapenee entisestään ja aina vain paremmat opiskelijat saavat myös ne heikot arvosanat.
- Tämä on ongelma, jonka korjaamiseen YTL:n kehittämä SYK pyrkii ja toivon mukaan onnistuu korjaamaan.

A-englanti, äidinkieli

Esim. A-ranska, kemia

LUKIOAIKAISET YO-TUTKINTO- SUUNNITELMAT

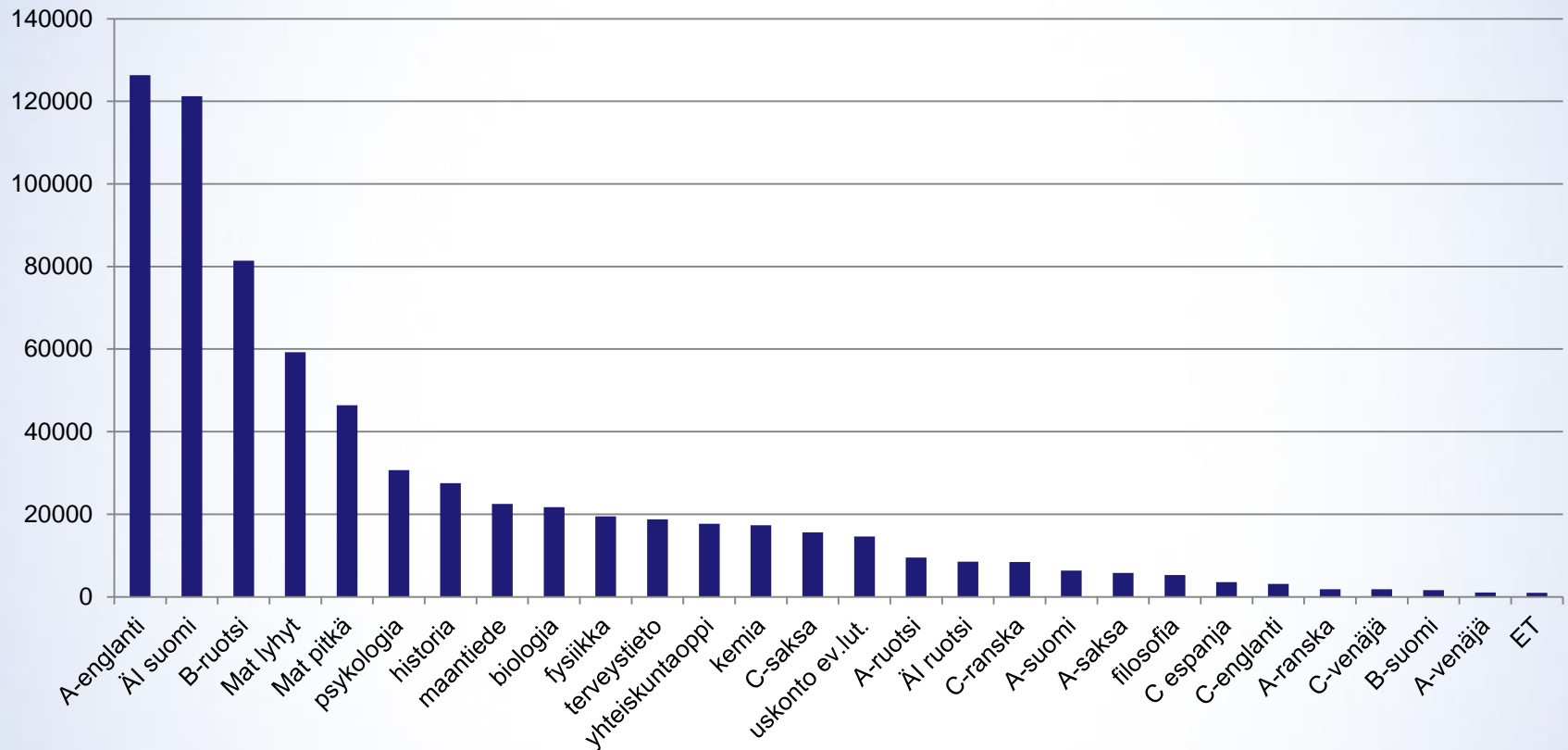
On ilmeistä, että osaamiseltaan eritasoiset opiskelijat ovat jo hyvin varhain tehneet päätöksen omista mahdollisuuksistaan menestykseen ylioppilastutkinnon eri kokeissa tai osaamiseltaan eritasoiset opiskelijat ovat yksinkertaisesti kiinnostuneita erilaisista asioista ja tähtäävät eri aloille erilaisine vaatimuksineen.

	Osaaminen	Asenteet
Äidinkieli	0,42	0,12
B1-ruotsi	0,43	0,18
A-kieli/kielet	0,43	0,13
Matematiikka	0,53	0,18
B2/B3-kieli/kielet	0,43	0,22
Jokin reaaliaineen koe	0,46	0,17
Fysiikka	1,06	0,56
Kemia	0,92	0,46
Biologia	0,67	0,35
Maantiede	0,40	-0,01
Yhteiskuntaoppi	0,38	0,05
Psykologia	0,32	0,22
Historia	0,32	0,10
Uskonto/ET	0,19	0,10
Filosofia	0,17	-0,05
Terveystieto	0,07	-0,09

KOEVALINTA / KOKELOSMÄÄRÄ

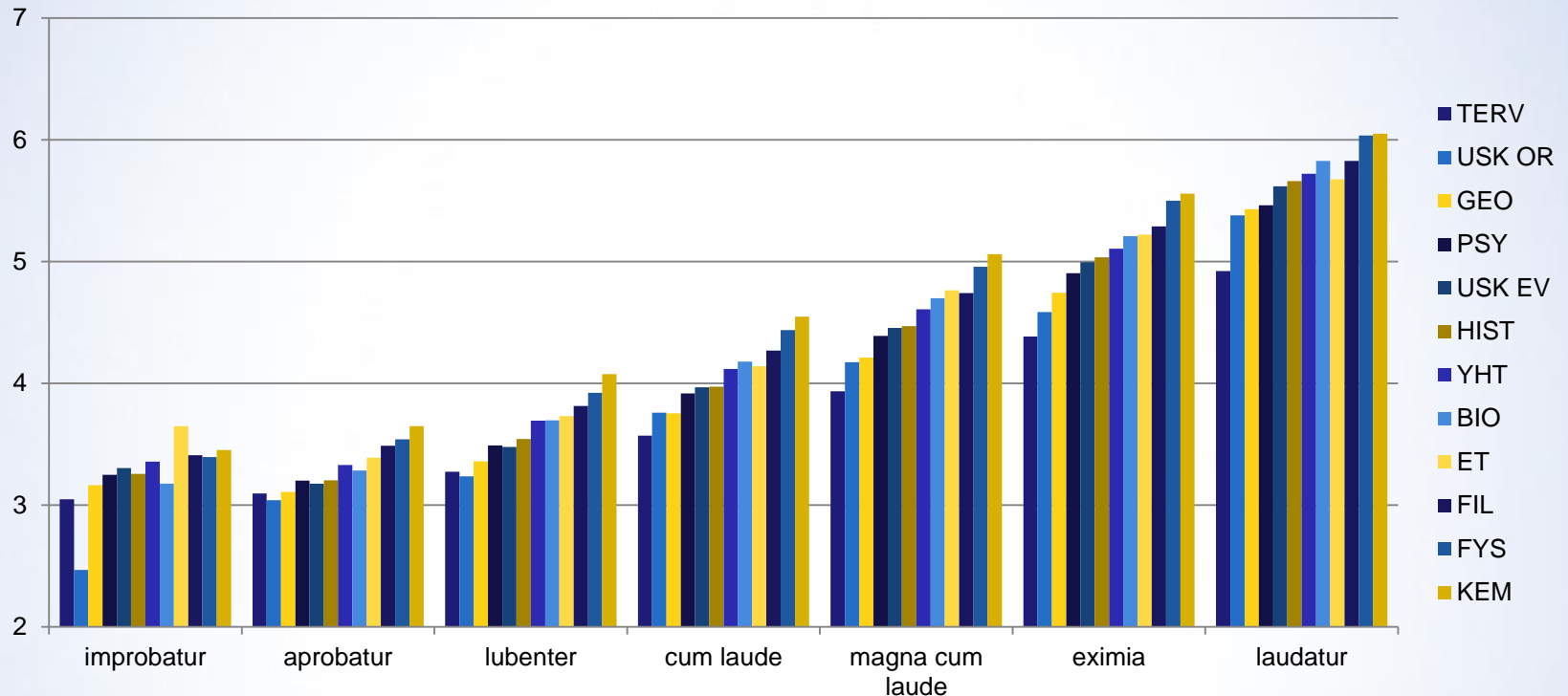
Vuosien 2006–2009 noin 130 000 ylioppilasta

Aineiston keruun jälkeen niin B-ruotsin kuin muiden vieraiden kielten kuin A-englannin kokelasmäärät ovat laskeneet entisestään.

KAIKKI KOKEET EROTTELEVAT HYVIN

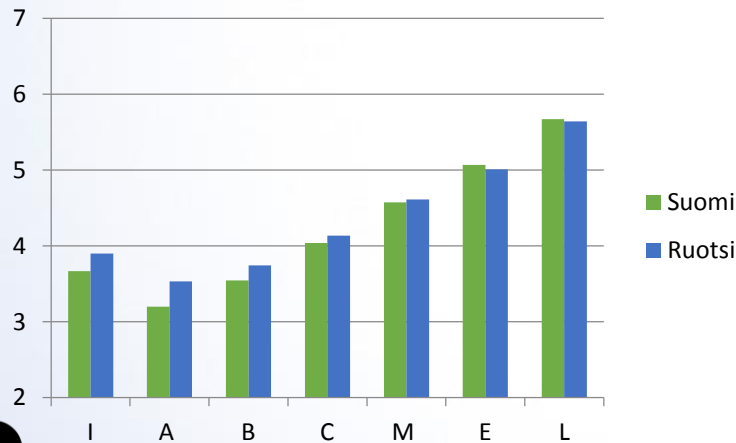
Reaaliaineiden kokelaiden keskimääräinen menestys tutkintoonsa sisällyttämässä muissa kokeissa ao. reaalikokeen arvosanan mukaan

Vaikka kaikki kokeet erittelevät hyvin kyseisen kokeen valinneet opiskelijat, saman arvosanan eri kokeista saaneet eroavat huomattavasti kokonaismenestykseltään – seikka, joka asettaa heidät eriarvoiseen asemaan ylioppilastutkintoon perustuvassa opiskelijavalinnassa.

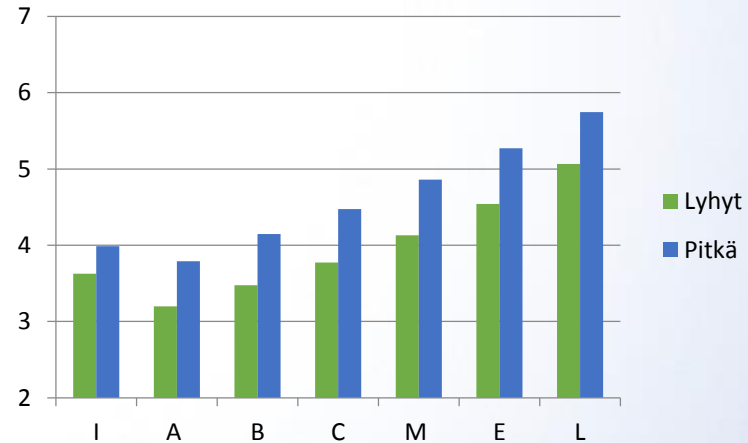

PERUSASIAT: ÄIDINKIELI JA MATEMATIIKKA MENESTYSTUTKINNON MUISSA KOKEISSA

- Jo nyt äidinkieli on ollut lähes kaikissa koulutusohjelmissa erityisasemassa korvamerkittyine lähtöpisteineen.
- Monella koulutusosalalla huomioidaan erikseen matematiikka.
- Tätä voi pitää perusteltuna, mutta myös merkittävänä ottaen huomioon, että lähes kolmannes naisylioppilaista ei matematiikan opiskelun pakollisuudesta huolimatta sisällytä sitä tutkintoonsa.

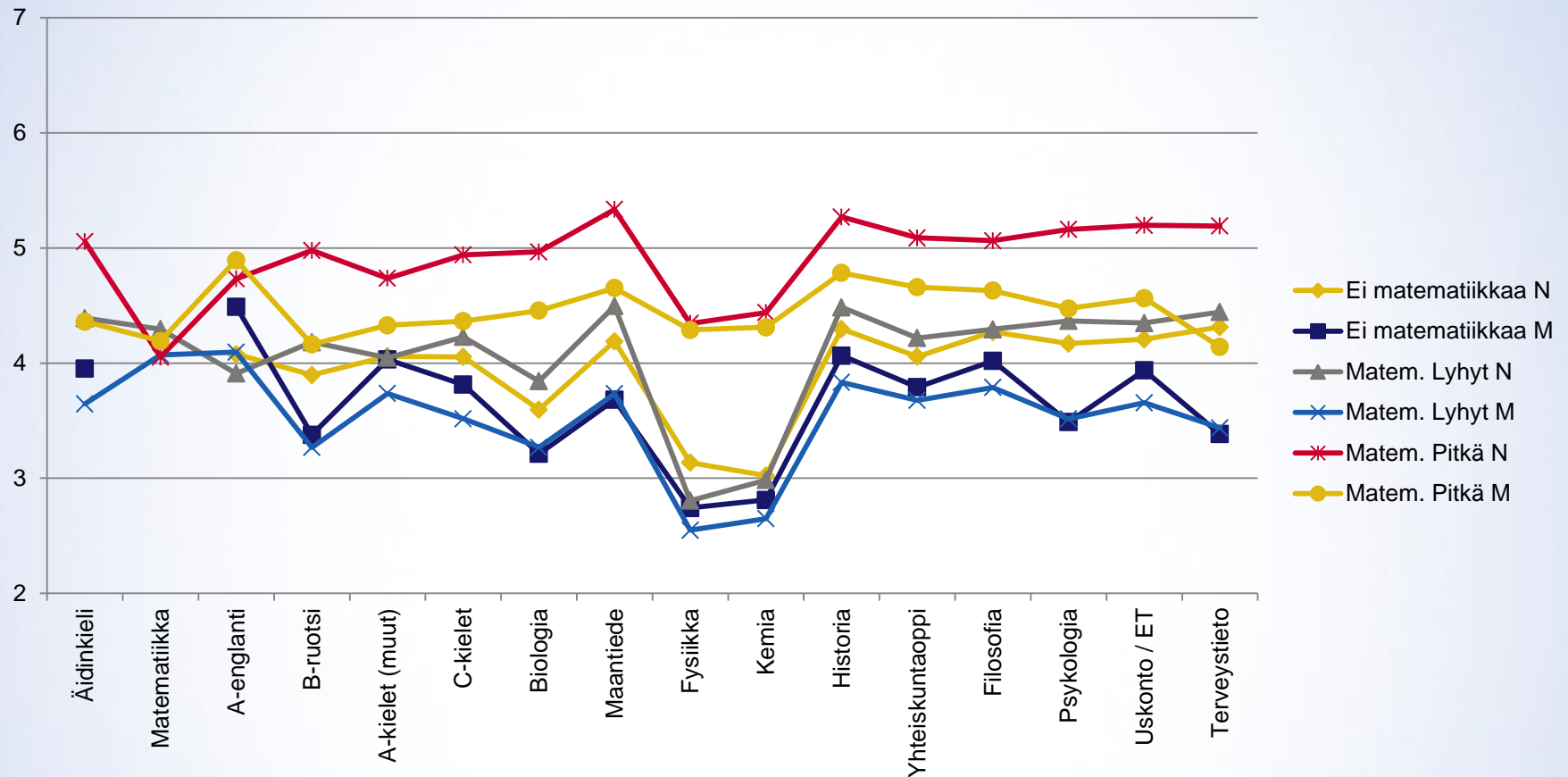
Äidinkieli, kevät 2012

Matematiikka, kevät 2012

MATEMATIIKKA

Suhde matematiikkaan jakaa ylioppilaat kolmeen suhteellisen tasakokoiseen – ja selvästi toisesta poikkeavaan – ryhmään tarjoten kuitenkin mahdollisuuden tavoittaa kaikki ylioppilaat ”samaan kuvaan”.

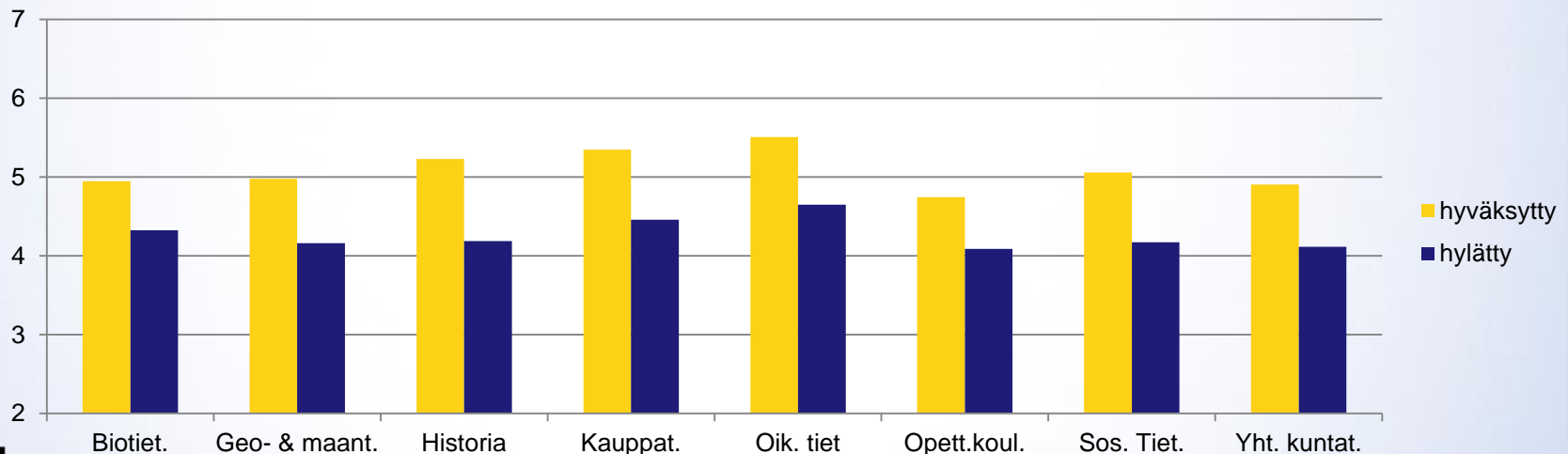

TAUSTAA
YLIOPPILASTUTKINTO
OPIKELJAVALINTA
OPINTOJEN ENNUSTAMINEN
YHTEENVETO

HAKIJAT JA HYVÄKSYTYT KEVÄT 2013, YLIOPISTO

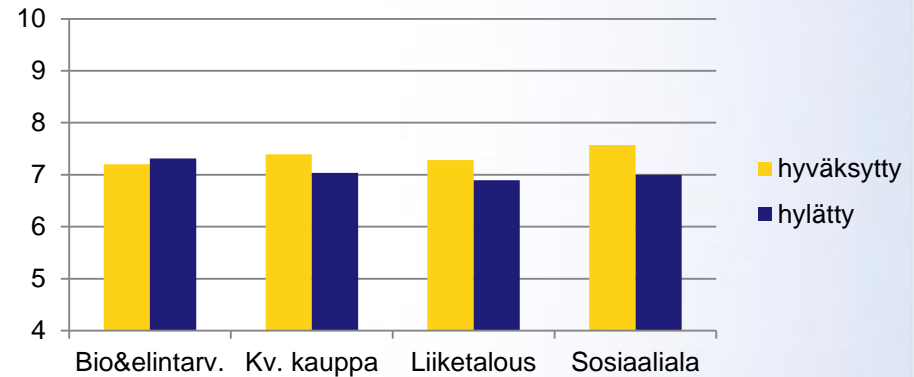
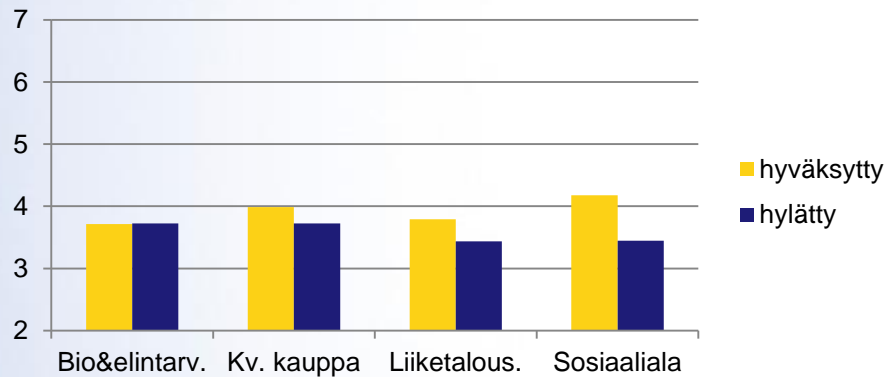
- Koulutusalat eroavat toisistaan niin hakijoiden kuin hyväksytyjen ylioppilastutkintomenestyksen suhteen.
- Valinta näyttää onnistuneelta kaikilla koulutusaloilla ainakin sikäli, että valitut ovat ylioppilastutkintomenestykseltään selvästi ei-valittuja parempia – vaikka noin puolet heistä on valittu pelkän valintakokeen perusteella ja loput huomioiden sekä valintakoe että ylioppilastutkinnosta saadut lähtöpisteet.

Kahdeksaan yliopistolliseen koulutusohjelmaan hyväksytyjen ja hylättyjen hakijoiden ylioppilastutkinnon kaikkien kokeiden arvosanojen keskiarvo, kevät 2013, N = 11 805

HAKIJAT JA HYVÄKSYTYT KEVÄT 2013, AMK

- Ammattikorkeakouluissa vielä keväällä 2013 huomioitua lukion päättötodistuksen arvosanoja oli monella alalla vähintään yhtä merkittävä etu hakijalle kuin ylioppilastutkinto.

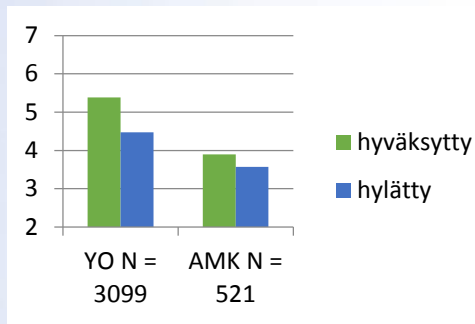

Neljän AMK-koulutusohjelmaan hyväksytyjen ja hylättyjen hakijoiden ylioppilastutkinnon kaikkien kokeiden arvosanojen sekä lukion päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvo, kevät 2013, N = 954

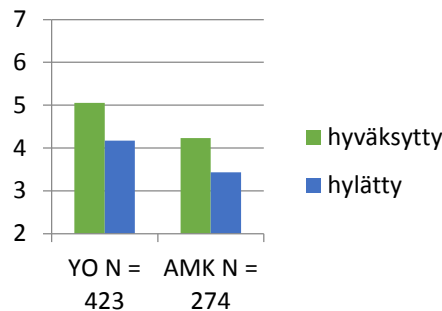

YLIOPISTOON VAI AMMATTIKORKEAKOULUUN

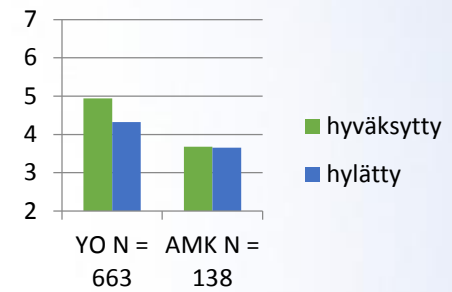
- Ero yliopistoon ja ammattikorkeakouluun hakeutuvien välillä on suurempi verrattaessa koulutukseen hyväksytyjä kuin hakijoita.

Kauppatieteiden/liikeyala

Sosiaalitiheet/sosiaaliala

Biotieteet/biotekniikka

- Kyse lienee pitkälti siitä, että hyväksymisprosentti on yliopistoissa keskimäärin ammattikorkeakouluja pienempi eli valinta kohdistuu hakijoiden kapeampaan huippuun.
- Moni, joka arvioi hyväksytyksi tulemisen mahdollisuuden jäävän yliopistossa heikomman ylioppilastutkintotodistuksen vuoksi pelkän valintakokeen varaan, hakenee sen lisäksi ammattikorkeakouluun turvatakseen itselleen edes jonkin korkeakoulupaikan.

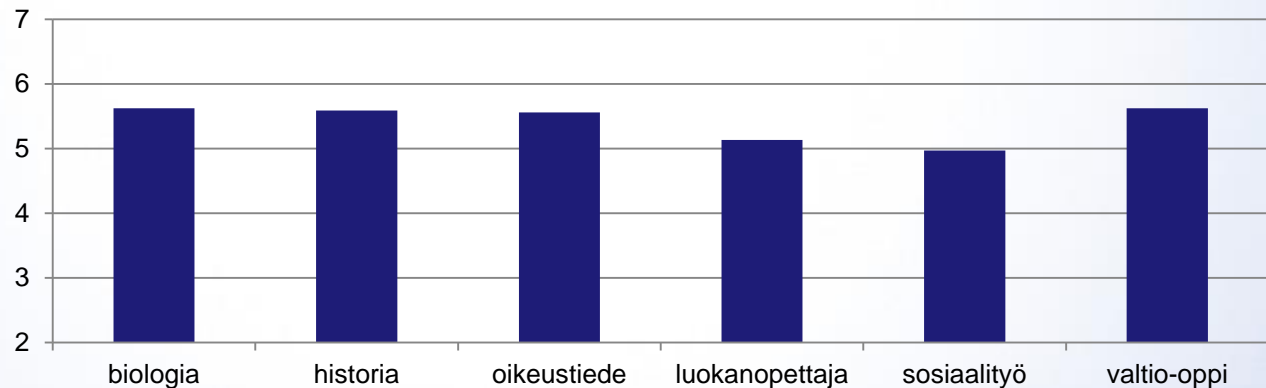
TAUSTAA
YLIOPPILASTUTKINTO
OPIKELJAVALINTA
OPINTOJEN ENNUSTAMINEN
YHTEENVETO

KUUDEN KOULUTUSALAN OPISKELIJAT

HELSINGIN YLIOPISTO SYKSY 2009-KEVÄT 2014, N=642

- Eri aloille hyväksytyt erosivat toisistaan niin ylioppilastutkintomenestyksen kuin koevalintojen suhteen.
- Hyväksytyistä 35 % oli saman kevään (2009) ylioppilaita ja 20 % edellisen vuoden ylioppilaita (kevät tai syksy 2008).
- Yli viisi vuotta aiemmin tutkinnon suorittaneita oli eniten sosiaalityön ja luokanopettaja-koulutuksen aloilla.

Ylioppilastutkinnon arvosanakeskiarvo koulutusohjelmittain

YLIOPIILASTUTKINNON KOKEET

	Bio- logia	Maan- tieto	Fysiikka	Kemia	Historia	Yhteis- kunta- oppi	Psyko- logia	Filo- sofia	Terveys- tieto
Biologia	73 %	27 %	13 %	35 %	5 %		5 %	3 %	5 %
Historia	5 %	10 %	8 %	3 %	85 %	31 %	8 %	8 %	
Oikeustiede	6 %	9 %	7 %	3 %	34 %	39 %	15 %	4 %	4 %
Luokanopettaja	7 %	8 %	2 %	4 %	14 %	3 %	19 %	3 %	3 %
Sosiaalityö	9 %				4 %	4 %	30 %		4 %
Valtio-oppi	4 %	14 %	4 %	2 %	47 %	47 %	14 %	10 %	2 %

- Lukion opetussuunnitelmasta löytyy joillekin aloille luonteva 'valmentava' oppiaine, ja asianomaisen aineen koe löytyykin monen tuollaiselle alalle hyväksytyn opiskelijan tutkinnosta.
- Kaikille aloille sitä ei kuitenkaan löydy, ja kaikki hakijat eivät ole ehkä voineet edes mahdollistaa tuota koetta tutkintoonsa.
- Tässä avuksi voi ajatella tulevan edellä esitetyn kaikille kokeille ominaisen kyvyn ennustaa kokonaismenestystä eli menestystä myös muissa kokeissa.

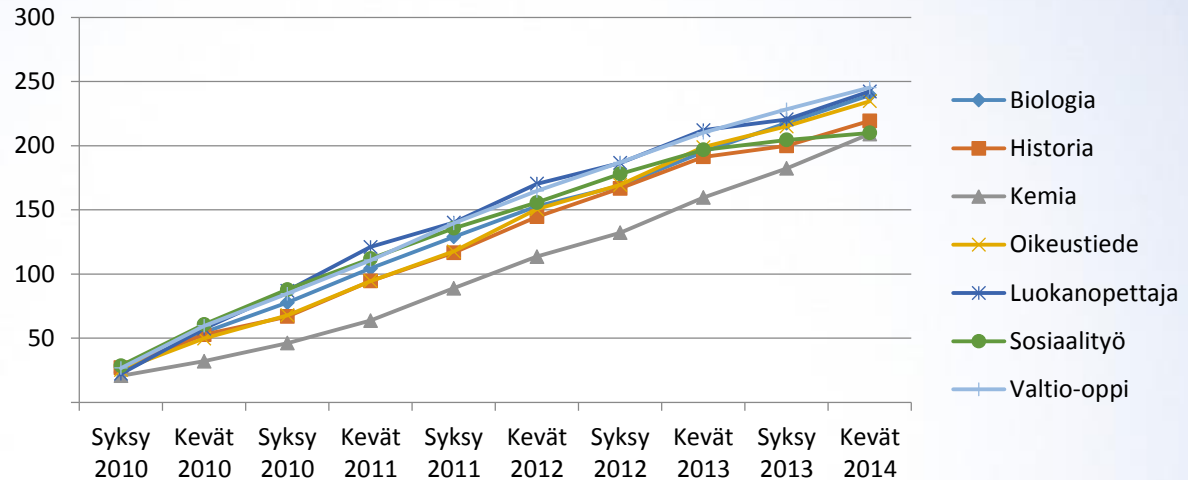

OPINTOMENESTYKSEN ENNUSTAMINEN

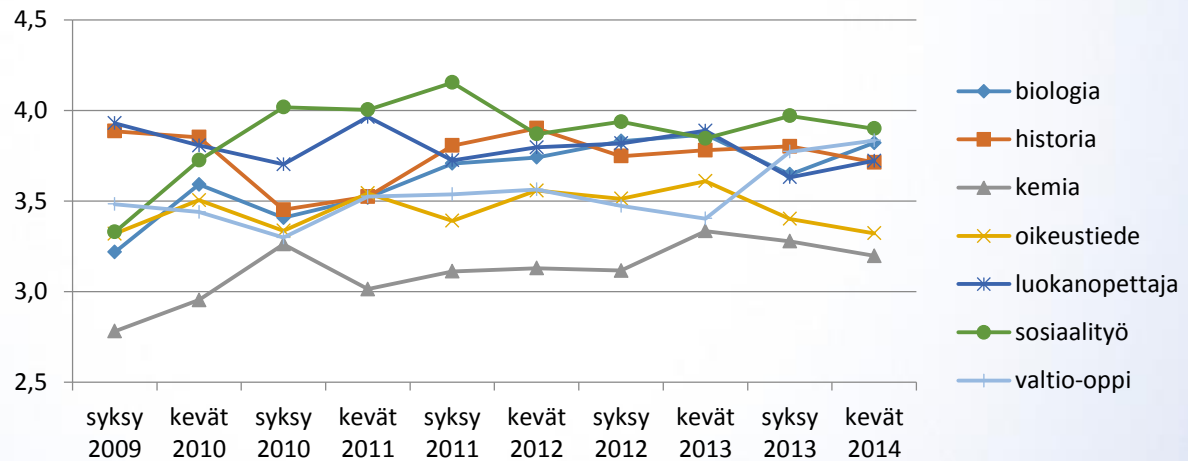
HELSINGIN YLIOPISTO SYKSY 2009–KEVÄT 2014, KUUSI OPINTOALAA, N=642

Opintojen eteneminen oli kaikilla koulutusaloilla varsin vakaata, joskin kemian opiskelijoiden opintokertymä jäi heti ensimmäisen lukuvuoden aikana selvästi jälkeen muista.

Luokanopettaja- opiskelijoiden sekä sosiaalityön ja historian opiskelijoiden työ tuli palkituksi keskimäärin muita paremmilla arvosanoilla, kun taas kemian arvosanat jäivät selvästi jälkeen muista.

Opintopistekertymä koulutusohjelmittain

Opintomenestys lukukausittain eri koulutusohjelmissä

OPINTOMENESTYKSEN ENNUSTAMINEN

	Biologia	Historia	Kemia	Oikeus- tiede	Luokan- opettaja	Sosiaalityö	Valtio-- oppi
Äidinkieli	,43	,51	–	,27	,40	,42	,61
Matematiikka, lyhyt	,17	,23	–	,22	,12	,69	,56
Matematiikka, pitkä	,20	,77	–	,44	,40	-,21	,17
A-englanti	,19	,17	–	,18	,25	,34	,37
B-ruotsi	,09	,58	–	,36	–	,45	,41
Ainereaalikoe tai -kokeet	,43	,49	,34	,30	,49	,31	,40
Koottu							
Ylioppilastutkinto (ka)	,44	,56	–	,45	,47	,48	,54
Lähtöpisteet	,44	,45	,33	,40	,48	,34	,58
Valintakoe	,09	,04	,11	,23	,19	,11	,06

- Ylioppilastutkinnon ja sen eri kokeiden ennustevoima vaihteli selvästi aloittain (selitysosuus arvosanavaihtelusta 19–31 %).
- Valintakokeen yhteys opintomenestykseen oli tilastollisesti merkitsevä vain oikeustieteessä, mutta siinäkin valintakoe lisäsi ylioppilastutkinnon arvosanakeskiarvon selitysvoimaa vain pari prosenttiyksikköä (20 % → 22 %).

- Ylioppilastutkinnosta saatujen lähtöpisteiden ja valintakoe-menestyksen välinen yhteys vaihteli koulutusohjelmittain selvästi – negatiivisesta heikkoon positiiviseen.
- Opintomenestyksen ja ylioppilastutkinnon arvosanojen välillä vallitsi positiivinen yhteys.
- Yhteys oli hieman muita kokeita selvempi äidinkielessä, pitkässä matematiikassa ja B-ruotsissa.

TAUSTAA
YLIOPPILASTUTKINTO
OPISKELUVALINTA
OPINTOJEN ENNUSTAMINEN
YHTEENVETO

- Tutkimuksemme tulokset osoittivat, että ylioppilastutkinnon hajauttaminen, pakollisten kokeiden määrää rajoittavan rakennekokeilun ulottaminen kaikkiin lukioihin ja koevalinnan laajeneminen entisestään ainereaalikokeiden myötä ovat muuttaneet tutkintoa monin ja osin odottamattominkin tavoin.
- Tutkinnon tarjoama laaja valinnaisuus, lukion tuntijaon ja opetussuunnitelman mukaiset erot oppiaineiden kurssimäärissä sekä tutkinnon koearvosanojen suhteellinen arvostelu ovat johtaneet siihen, että laudatur yhdessä oppiaineessa ei enää edusta samankaltaista osaamista ja jatko-opintokelpoisuutta kuin laudatur-arvosana toisessa oppiaineessa.
- Tulosten pohjalta kehitetty SYK korjannee osan näistä ongelmista.

- SYK ei kuitenkaan voi korjata ongelmaa, joka syntyy opiskelijoiden erilaisista kurssi- ja koevalinnoista.
- Jos ja kun opiskelijavalinta tulee tehtäväksi yksinomaan ylioppilastutkinnon perusteella, keskeiseksi kysymykseksi nousee tämän 40 eri kokeesta koostuvan tutkinnon tarjoama laaja valinnaisuus.
- Lähtöpisteiden annossa saattavat tällä hetkellä rinnastua äärimmillään ("kaksi parasta arvosanaa matematiikan tai minkä hyvänsä ainereaalien kokeista") 13 kurssin pitkän matematiikan ja kolmen kurssin terveystiedon arvosana.
- Keskustelun tulisi siis pikimmiten siirtyä siihen, miten yksittäisen opiskelijan ylioppilastutkinnon kokonaisuus ja sen eri kokeiden arvosanat tulevassa opiskelijavalinnassa huomioidaan.

“Knowledge is not wisdom, but it is a prerequisite for wisdom – and that’s one thing the digital revolution hasn’t changed.”

William Poundstone

Head in the Cloud: The Power of Knowledge in the Age of Google

KIITOS!

UNIVERSITY OF HELSINKI

LÄHTEET

- Kupiainen, S., Marjanen, J., & Hautamäki, J. (2016). The problem posed by exam choice on the comparability of results in the Finnish matriculation examination/Das Problem der Wahlmöglichkeiten von Prüfungsfächern hinsichtlich der Vergleichbarkeit von Ergebnissen der zentralen Abschlussprüfung in Finnland. *Journal for Educational Research Online*, 8(2), 87.
- **Kupiainen, S., Marjanen, J. & Ouakrim-Soivio, N. (tulossa). Ylioppilas valintojen pyörteessä. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisu.**
- Ouakrim-Soivio, N., Kupiainen, S. & Marjanen, J. (painossa). Toimivatko oppilas- ja opiskelija-arvioinnin kriteerit? Oppiaineiden välinen ja sukupuolen mukainen vaihtelu perusopetuksen ja lukion päättöarvosanoissa ja arvosanojen yhteys nuorten oppiainevalintoihin. Teoksessa V. Britschgi ja J. Rautopuro (toim.). *Arviointi ja kriteerit puntarissa. Suomen Kasvatustieteellisen Seuran julkaisu.*

Netistä löytyvät esitykset:

- Kupiainen, S. (2014). "Ylioppilas valintojen pyörteessä". Ylioppilastutkinnon eriytyvät koevalinnat ja kokelaat. Digabi II Wanha Satama 5.6.2014. <https://vimeo.com/100693496>
- Kupiainen, S. (2014). "Hakija valintojen pyörteessä". Ylioppilastutkinnon arvosanojen hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. Seminaari korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistamisen etenemisestä. <https://www.youtube.com/watch?v=flroIPMAmpl>

